

Distr.: General
16 December 2010

האמנה לביטול אפליה נגד נשים לצורותיה

Original: English

הוועדה לביטול אפליה נגד נשים לצורותיה

המלצה כללית מס' 27 בנוגע לנשים מבוגרות ולהגנה על זכויות האדם שלהן

(I) מבוא

1. מתוך דאגה מהצורות הרבות של אפליה שנשים מבוגרות סובלות מהן ומכך שאין התייחסות שיטתית לזכויותיהן של נשים מבוגרות בדוחות של מדינות שהן צד לאמנה לביטול אפליה נגד נשים לצורותיה (להלן "האמנה"), החליטה הוועדה לביטול אפליה נגד נשים לצורותיה (להלן "הוועדה") במושבה ה־42, שהתקיים מ־20 באוקטובר ועד 7 בנובמבר 2008, בהתאם לסעיף 21 לאמנה, לאמץ המלצה כללית בנוגע לנשים מבוגרות ולהגנה על זכויות האדם שלהן.

2. בהחלטה מס' 26/III מ־5 ביולי 2002 הכירה הוועדה בכך שהאמנה "היא כלי חשוב לטיפול בסוגיה הספציפית של זכויות האדם של נשים מבוגרות"¹. המלצה כללית מס' 25 בנוגע לסעיף 4 (1) לאמנה (אמצעים זמניים מיוחדים) מכירה גם היא בכך שגיל הוא אחד הטעמים לכך שנשים עשויות לסבול בה בעת מצורות רבות של אפליה. ביחוד, הוועדה הכירה בצורך במידע סטטיסטי, מפולח על־פי גיל ומין, כדי להעריך טוב יותר את מצבן של נשים מבוגרות.

¹ ר' רשומות רשמיות של העצרת הכללית, המושב ה־57, תוספת מס' 38 (A/57/38), חלק ראשון, פרק I, החלטה 26/III, ופרק VII, פס' 430-436.

3. הוועדה מאשרת ביטויי מחויבות קודמים לזכויותיהן של נשים מבוגרות, המעוגנים בין היתר בתכנית הפעולה הבינלאומית של וינה על הזדקנות,² הצהרת בייגינג ומצע הפעילות של בייגינג,³ עקרונות האו"ם לאנשים מבוגרים (החלטה מס' 46/91 של העצרת הכללית, נספח), תכנית הפעולה של הוועדה הבינלאומית על אוכלוסייה ופיתוח,⁴ תכנית הפעולה הבינלאומית של מדריד על הזדקנות 2002,⁵ הערה כללית מס' 6 של הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות על זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות של אנשים מבוגרים (1995) והערה כללית מס' 19 של הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות על הזכות לביטחון סוציאלי (2008).

(II) רקע

4. מנתונים עכשוויים של האו"ם עולה ההערכה כי בתוך 36 שנה מספרם של האנשים שגילם מעל 60 בעולם יעלה על מספרם של הילדים שגילם מתחת ל-15. על-פי הערכות, עד שנת 2050 יעלה מספר האנשים המבוגרים על 2 מיליארד, כלומר 22% מאוכלוסיית העולם: מספר חסר תקדים המכפיל את השיעור הנוכחי של אנשים מעל גיל שישים, העומד על 11% מהאוכלוסייה.

5. אופייה המגדרי של ההזדקנות מלמד כי נשים נוטות להאריך שנים יותר מגברים, וכי מספר הנשים המבוגרות החיות בגפן עולה על מספר הגברים המבוגרים החיים כך. בעוד יש 83 גברים על כל מאה נשים מעל גיל שישים, יש רק 59 גברים על כל מאה נשים מעל גיל שמונים. זאת ועוד, נתונים מהמחלקה לעניינים כלכליים וחברתיים של האו"ם מצביעים על

² דו"ח האספה הבינלאומית על הזדקנות, וינה, 26 ביולי – 6 באוגוסט 1982 (United Nations publication, Sales No. E.I.16), פרק VI, חלק A.

³ דו"ח הוועדה הבינלאומית הרביעית בנושא נשים, בייגינג, 4-15 בספטמבר 1995 (United Nations publication, Sales No. E.96.IV.13), פרק I, החלטה 1, נספחים I ו-II.

⁴ דו"ח הוועדה הבינלאומית לאוכלוסייה ופיתוח, קהיר, 5-13, ספטמבר 1994 (United Nations publication, Sales No. E.95.XIII.18), פרק I, החלטה 1, נספח.

⁵ דו"ח אספת העולם השנייה על הזדקנות, מדריד, 8-12 באפריל 2002 (United Nations publication, Sales No. E.02.IV.4), פרק I, החלטה 1, נספח II.

כך ש-80% מהגברים מעל גיל שישים נשואים, ואילו מקרב הנשים המבוגרות רק 48% נשואות.⁶

6. ההזדקנות הדמוגרפית חסרת התקדים הזו, שהיא תולדה של תנאי חיים משופרים ושל מערכות בריאות בסיסיות, כמו גם של ירידה בפוריות ועלייה בתוחלת החיים, עשויה להיחשב לתוצאה מוצלחת של מאמצי הפיתוח, וניתן לצפות כי היא תימשך ותהפוך את המאה ה-21 לעידן ההזדקנות. אולם, לשינויים דמוגרפיים כאלה נודעו השלכות מעמיקות על זכויות האדם, והם מגבירים את הצורך לטפל באופן שיטתי ומקיף יותר, באמצעות האמנה, באפליה שחוות נשים מבוגרות.

7. סוגיית ההזדקנות משותפת למדינות מפותחות ומתפתחות. חלקם היחסי של אנשים מבוגרים במדינות פחות מפותחות צפוי לעלות מ-8% בשנת 2010 ל-20% עד שנת 2050,⁷ ואילו חלקם היחסי של ילדים יצטמצם מ-29% ל-2.0%.⁸ מספר המבוגרות החיות באזורים פחות מפותחים יגדל ב-600 מיליון בתקופה שבין 2010 ל-2050.⁹ שינוי דמוגרפי זה מציב אתגרים גדולים בפני מדינות מתפתחות. הזדקנות החברה היא מגמה מבוססת היטב ומאפיין משמעותי ברוב המדינות המפותחות.

8. נשים מבוגרות אינן קבוצה אחידה. הניסיון, הידע, היכולות והכישורים שלהן מגוונים מאוד, אך מצבן הכלכלי והחברתי תלוי בקשת של גורמים דמוגרפיים, פוליטיים, סביבתיים, תרבותיים, חברתיים, אישיים ומשפחתיים. תרומתן של נשים מבוגרות לחיים הציבוריים והפרטיים, בין היתר בתפקידים של מנהיגות בקהילותיהן, יזמות, מטפלות, יועצות ומגשרות, היא תרומה יקרת ערך.

⁶ המחלקה לעניינים כלכליים וחברתיים של האומות המאוחדות, הזדקנות האוכלוסייה ופיתוח 2009, תרשים, זמין בכתובת:

<http://www.un.org/esa/population/publications/ageing/ageing2009.htm>

שם.⁷

⁸ המחלקה לעניינים כלכליים וחברתיים של האומות המאוחדות, אגף האוכלוסייה, תחזיות אוכלוסייה עולמית: מאגר המידע המתוקן לאוכלוסייה, 2008, זמין בכתובת

<http://esa.un.org/unpp/index.asp?panel=1>

שם.⁹

(III) תכלית ויעד

9. המלצה כללית זו בנוגע לנשים מבוגרות ולקידום זכויותיהן בוחנת את היחסים בין סעיפי האמנה לבין ההזדקנות. זהו מסמך המזהה את הצורות הרבות של אפליה שנשים נתקלות בה ככל שהן מזדקנות; המסמך מתווה את תוכן החובות שעל המדינות שהן צד לאמנה לקבל על עצמן ביחס להזדקנות בכבוד ולזכויותיהן של נשים מבוגרות; נכללות בו המלצות למדיניות שתאפשר לשלב את התגובות לסוגיות הנוגעות לנשים מבוגרות באסטרטגיות לאומיות, ביזמות פיתוח ובפעולה פוזיטיבית כך שנשים מבוגרות יוכלו להשתתף באורח מלא בחברה ללא אפליה ומתוך שוויון לגברים.

10. ההמלצה הכללית מספקת למדינות שהן צד לאמנה גם קווים מנחים בנוגע להכללת מצבן של נשים מבוגרות בדוחותיהן על יישום האמנה. את ביטול אפלייתן לרעה של נשים מבוגרות לצורותיהן ניתן להשיג רק באמצעות כיבוד מלא של כבודן ושל זכותן לשלמות ולהגדרה עצמית, והגנה על כבודן ועל זכות זו.

(IV) תחומים ספציפיים המעוררים דאגה

11. אמנם, הן נשים והן גברים חווים אפליה עם הזדקנותם, אך נשים מבוגרות חוות את ההזדקנות באורח שונה. השפעתו של חוסר השוויון המגדרי לאורך חייהן מתמירה בזקנתן ולעתים קרובות היא מבוססת על נורמות תרבותיות וחברתיות בעלות שורשים עמוקים. האפליה שנשים מבוגרות חוות נובעת לעתים קרובות מהקצאה לא הוגנת של משאבים, מהתעמרות, מהזנחה ומגישה מוגבלת לשירותים בסיסיים.

12. צורות מוחשיות של אפליית נשים מבוגרות לרעה עשויות להיבדל מאוד זו מזו בנסיבות סוציו-אקונומיות שונות ובסביבות סוציו-תרבותיות שונות, בהתאם לשוויון ההזדמנויות והאפשרויות בתחומי החינוך, התעסוקה, הבריאות, חיי המשפחה והחיים הפרטיים. בארצות רבות, היעדר כישורי טלקומוניקציה, גישה לדיור הולם, לשירותים חברתיים ולאינטרנט, וכן בדידות ובידוד, מציבים בעיות בפני נשים מבוגרות. נשים מבוגרות החיות באזורים כפריים או בשכונות עוני עירוניות סובלות לעתים מזומנות ממחסור חמור במשאבים בסיסיים למחייה, בביטחון הכנסתי, בגישה לטיפול רפואי ובמידע בנוגע לזכויות ולזכויות שלהן ואין הן נהנות מזכויות וזכויות אלה באופן מלא.

13. האפליה שנשים מבוגרות חוות היא לעתים קרובות רב-ממדית, וגורם הגיל בה מעצים צורות אחרות של אפליה המבוססת על מגדר, מוצא אתני, מוגבלות, רמות של עוני, נטייה מינית וזהות מגדרית, מעמד של מהגרות, מעמד אישי ומעמד משפחתי, המידה של ידיעת קרוא וכתוב וטעמים אחרים. מבוגרות המשתייכות לקבוצת מיעוט, לקבוצה אתנית או

לקבוצה ילידית, מבוגרות שנעקרו מבתיהן ומבוגרות שאין להן מעמד באף מדינה שהיא חוות לעתים מזומנות אפליה לא מידתית.

14. נשים מבוגרות רבות מתמודדות עם הזנחה כיוון שאינן נחשבות עוד למועילות בתפקידיהן הקשורים ליצרנות ולרבייה, והן נתפסות כנטל על משפחותיהן. אלמנות וגירושיין מחמירים עוד יותר את האפליה, ואילו היעדר גישה לשירותי הבריאות או גישה מוגבלת אליהם בכל הנוגע למחלות ובעיות רפואיות כגון סוכרת, סרטן, יתר לחץ דם, מחלות לב, קטרקט, אוסטיאופורוזיס ואלצהיימר מונעים ממבוגרות ליהנות מזכויות האדם שלהן במלואן.

15. ניתן להשיג התפתחות והתקדמות מלאות של נשים רק באמצעות גישה המכוונת למחזור החיים, כלומר גישה המכירה ומטפלת בשלבים השונים בחייהן של נשים – ילדות, נעורים, בגרות וזקנה – ובהשפעה של כל אחד מהם על ההנאה של מבוגרות מזכויות האדם. הזכויות המעוגנות באמנה חלות בכל שלבי חייהן של נשים. עם זאת, בארצות רבות, אפליה מטעמי גיל נסבלת עדיין ומקובלת ברמה הפרטנית, ברמה המוסדית וברמת המדיניות, ורק במדינות מעטות יש חקיקה האוסרת על אפליה על סמך גיל.

16. לסטריאוטיפים מגדריים ולדפוסי פעולה מסורתיים ומנהגיים המבוססים על מגדר עשויות להיות השלכות מזיקות על נשים מבוגרות, ובייחוד מבוגרות עם מוגבלויות, בכל תחומי החיים, לרבות היחסים במשפחה, התפקידים בקהילה, דרך הצגתן בתקשורת, גישות המעסיקים, הטיפול הרפואי וספקי שירותים אחרים, והדבר עשוי להוביל לאליומות גופנית כמורגם להתעללות נפשית, מילולית וכלכלית.

17. נשים מבוגרות מופלות לעתים לרעה באמצעות הגבלות המונעות את השתתפותן בתהליכים פוליטיים ובתהליכים של קבלת החלטות. לדוגמה, היעדר מסמכי זיהוי או תחבורה עשויים למנוע מנשים מבוגרות להצביע. במדינות מסוימות, נשים מבוגרות אינן מורשות להקים אגודות או קבוצות לא ממשלתיות אחרות או להשתייך אליהן כדי לערוך קמפיילים למען זכויותיהן. זאת ועוד, גיל הפרישה המחייב עשוי להיות נמוך יותר עבור נשים מאשר עבור גברים, ועניין זה עלול להפלות נשים לרעה, ובכלל זה נשים המייצגות את ממשלתן במישור הבינלאומי.

18. מבוגרות שיש להן מעמד של פליטות, מבוגרות שאין להם מעמד באף מדינה שהיא ומבקשות-מקלט מבוגרות, כמורגם מבוגרות שהן מהגרות עבודה או עקורות פנימיות, נתקלות לעתים קרובות באפליה, התעללות והזנחה. נשים מבוגרות שנפגעו מעקירה כפויה או שאין להן מעמד באף מדינה שהיא עשויות לסבול מהפרעת דחק פוסט-טראומטי, שספקי שירותי בריאות עשויים שלא להכיר בה או לא לטפל בה. מפליטות ועקורות

פנימיות מבוגרות אחרות נשללת לעתים הגישה לשירותי בריאות כיוון שאין להן מעמד חוקי או מסמכים משפטיים ו/או כיוון שמיישבים אותן מחדש הרחק משירותי בריאות. הן עשויות גם להיתקל בחסמים תרבותיים ולשוניים בגישה לשירותים.

19. מעסיקים מתייחסים לעתים קרובות לנשים מבוגרות כהשקעה לא רווחית בכל הנוגע להשכלה ולהכשרה מקצועית. לנשים מבוגרות אף אין הזדמנויות שוות ללמוד טכנולוגיית מידע מודרנית או משאבים לרכוש לעצמן הזדמנויות כאלה. הזכות לחינוך נשללת ממבוגרות עניות רבות, ובמיוחד ממבוגרות עם מוגבלויות וממבוגרות החיות באזורים כפריים, והן זוכות לחינוך פורמאלי או בלתי פורמאלי מועט ביותר או שאינן זוכות לו כלל. אי-ידיעת קרוא וכתוב וחוסר יכולת חישוב מתמטי עלולים להגביל מאוד את השתתפותן המלאה של נשים מבוגרות בחיים הציבוריים והפוליטיים ובכלכלה ואת גישתן לשורה של שירותים, זכויות ופעילויות פנאי.

20. מספר הנשים במגזר התעסוקה הרשמי נמוך מזה של הגברים. נשים גם נוטות להשתכר פחות מגברים עבור אותה עבודה או עבור עבודה בעלת ערך שווה. זאת ועוד, לאפליה מבוססת מגדר בתעסוקה שהן חוות לאורך חייהן יש השפעה מצטברת בגיל הזקנה, הכופה על נשים מבוגרות להתמודד עם הכנסות וקצבאות זקנה נמוכות יותר באורח בלתי מידתי בהשוואה לגברים, או עם היעדר מוחלט של קצבאות זקנה. בהערה כללית מס' 19 הכירה הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בכך שברוב המדינות יידרשו קצבאות לא גבייתיות כיוון שאין זה סביר שהכול יכוסו על-ידי תכניות גבייתיות (סעיף 4 (2)), בעוד סעיף 28 (2) (ב') לאמנה לזכויות אנשים עם מוגבלויות מעגן הגנה סוציאלית על נשים מבוגרות, ובייחוד נשים עם מוגבלויות. כיוון שתשלום קצבאות הזקנה קשור לעתים קרובות קשר הדוק להשתכרות במהלך החיים הפעילים, נשים מבוגרות מוצאות עצמן לעתים מזומנות עם קצבאות נמוכות יותר ביחס לגברים. יתר על כן, נשים מבוגרות נפגעות באופן מיוחד מאפליה מטעמי גיל ומין, המתבטאת בגיל פרישה מחייב שונה מזה החל על גברים. גיל הפרישה החל על נשים צריך להיות אופציונאלי כדי להגן על זכותן של נשים מבוגרות להמשיך לעבוד אם הן מעוניינות בכך ולצבור זכויות בקצבאות הזקנה, כאשר הדבר ניתן, באורח שווה לגברים. ידוע שנשים מבוגרות רבות מטפלות בילדים צעירים התלויים בהן, בבעלים/בני זוג, הורים קשישים או קרובי משפחה קשישים, ולעתים הן נושאות לבדן בנטל הטיפול בהם. המחיר הכלכלי והרגשי של טיפול ללא שכר זה זוכה רק לעתים נדירות להכרה.

21. לא תמיד מכובדת זכותן של נשים מבוגרות להגדרה עצמית ולמתן הסכמה בכל הנוגע לטיפול רפואי. שירותים סוציאליים לנשים מבוגרות, לרבות טיפול ארוך טווח, עלולים

להצטמצם באורח לא מידתי כאשר מבוצעים קיצוצים בהוצאות הציבוריות. המחקר, הלימודים האקדמיים, המדיניות הציבורית ואספקת השירותים נוטים להתעלם ממצבים בריאותיים גופניים ונפשיים הקשורים בהפסקת הווסת, בהפסקת הפוריות ובמצבים בריאותיים אחרים שהם קשורי גיל ובעלי ייחוד מגדרי. מידע בנוגע לבריאות מינית ולאידס נמסר רק לעתים רחוקות בצורה קבילה, נגישה והולמת עבור נשים מבוגרות. למבוגרות רבות אין ביטוח בריאות פרטי, או שהן מודרות מתכניות הממומנות על-ידי המדינה, כיוון שלא תרמו לתכנית במהלך חיי העבודה שלהן במגזר הלא פורמאלי או במהלך הזמן שבו העניקו טיפול ללא שכר.

22. נשים מבוגרות עלולות שלא להיות זכאיות לתבוע הטבות משפחתיות אם אינן ההורה או האפוטרופוס החוקי של ילדים שבטיפולן.

23. תכניות מיקרו אשראי ומימון כוללות בדרך כלל הגבלות גיל ואמות מידה אחרות שמונעות מנשים מבוגרות ליהנות מהן. נשים מבוגרות רבות, ובייחוד אלה המוגבלות לבתיהן, אינן יכולות להשתתף בפעילויות תרבותיות, בפעילויות פנאי ובפעילויות קהילתיות, ובשל כך הן מבודדות, והדבר משפיע לרעה על רווחתן. לעתים מזומנות לא מוקדשת תשומת לב מספקת לאמצעים הדרושים למגורים עצמאיים, כגון סיוע אישי, דיור הולם, כולל הסדרי דיור נגישים ועזרי ניידות.

24. בארצות רבות, רוב הנשים המבוגרות גרות באזורים כפריים שהגישה בהם לשירותים קשה אף יותר בגין גילן ורמת העוני. למבוגרות רבות יש ילדים מהגרי העבודה המעבירים להן משלוחי כסף שאינם סדירים או שאינם מספיקים, או שאינם מעבירים להן משלוחי כסף כלל. הרבה מבוגרות עניות באזורים כפריים חוות שלילה של זכותן למים, לאוכל ולדיור מדי יום ביומו. לעתים, ידן של מבוגרות אינה משגת לקנות מזון נאות בשל שילוב גורמים כגון מחיר גבוה של מזון והכנסתן הבלתי הולמת – עקב אפליה בתעסוקה – וכן בשל ביטוח סוציאלי וגישה למשאבים שאינם הולמים. היעדר גישה לתחבורה עלול למנוע מנשים מבוגרות לגשת לשירותים סוציאליים או להשתתף בפעילויות קהילתיות ותרבותיות. היעדר גישה כזו עלול לנבוע מכך שלנשים מבוגרות יש הכנסה נמוכה יותר וממדיניות ציבורית בלתי הולמת בכל הנוגע לאספקת תחבורה ציבורית נגישה ובמחיר שווה לכל נפש באופן שיענה על צרכיהן של נשים מבוגרות.

25. שינוי האקלים משפיע באורח שונה על נשים, ובייחוד על נשים מבוגרות; במצבים של אסונות טבע הן מקופחות במיוחד, נוכח ההבדלים הפיזיולוגיים שלהן, יכולותיהן הגופניות, גילן ומגדרן, וכן בשל נורמות ותפקידים חברתיים וחלוקה בלתי שוויונית של סיוע ושל

משאבים הנוגעת למדרג חברתי. גישתן המוגבלת למשאבים ולתהליכי קבלת החלטות מעצימה את פגיעותן לשינוי האקלים.

26. על-פי חוקים סטטוטוריים ומנהגיים מסוימים, לנשים אין זכות לרשת ולנהל את רכוש הנישואין עם מות בני זוגן. מערכות משפטיות מסוימות מצדיקות את הדבר בכך שהן מספקות לאלמנות אמצעים אחרים של ביטחון כלכלי, כגון תשלומי תמיכה מעיזבונו של המת. אולם, במציאות, הוראות חוק כאלה נאכפות רק לעתים נדירות, ואלמנות נותרות לעתים קרובות בחוסר כול. חוקים מסוימים מפלים לרעה באורח מיוחד אלמנות מבוגרות, וחלק מהאלמנות נופלות קרבן ל"גזל רכוש".

27. נשים מבוגרות פגיעות במיוחד לניצול ולהתעללות, לרבות התעמרות כלכלית, כאשר כשירותן המשפטית מועברת ללא הסכמתן לעורכי דין או לבני משפחה.

28. בהמלצה כללית מס' 21 (1994) קבעה הוועדה כי "נישואין פוליגמיים מנוגדים לזכותה של אישה לשוויון עם גברים, והשלכותיהם הרגשיות והכלכליות עליה ועל התלויים בה עלולות להיות חמורות כל כך שראוי לעודד להימנע מהם ולאסור עליהם" (סעיף 14). אולם, פוליגמיה עדיין נהוגה במדינות רבות שהן צד לאמנה, ונשים רבות חיות במסגרות משפחתיות פוליגמיות. לעתים קרובות, נשים מבוגרות סובלות מהזנחה בנישואין פוליגמיים לאחר שאינן נחשבות עוד לפעילות בתחום הרבייה ובתחום הכלכלי.

(V) המלצות

כללי

29. מדינות שהן צד לאמנה חייבות להכיר בכך שנשים מבוגרות הן משאב חשוב לחברה ומחובתן לנקוט את כל האמצעים ההולמים, לרבות חקיקה, כדי לבער אפליית מבוגרות לרעה. על מדינות שהן צד לאמנה לאמץ מדיניות ואמצעים רגשי-מגדר ומדיניות ואמצעים ספציפיים מותאמי-גיל, לרבות אמצעים זמניים מיוחדים, בהתאם לסעיף 4 (1) לאמנה ולהמלצות כלליות מס' 23 (1997) ו-25 (2004) של הוועדה, כדי להבטיח כי נשים מבוגרות משתתפות באורח מלא ויעיל בחיים הפוליטיים, החברתיים, הכלכליים, התרבותיים והאזרחיים ובכל תחום אחר בחברה שבה הן חיות.

30. חובה על מדינות שהן צד לאמנה להבטיח את ההתפתחות וההתקדמות המלאות של נשים במשך כל מעגל החיים שלהן הן בעתות שלום והן בעת סכסוך, כמו-גם בכל מקרה של אסון מעשה ידי אדם ו/או של אסון טבע. לפיכך, על מדינות שהן צד לאמנה להבטיח כי כל האמצעים החוקיים, המדיניות וההתערבויות שנועדו לקדם התפתחות והתקדמות מלאות של נשים לא יפלו לרעה נשים מבוגרות.

31. חובותיהן של מדינות שהן צד לאמנה צריכות להביא בחשבון את טבעה הרב-ממדי של האפליה לרעת נשים ולהבטיח באמצעות חקיקה וביישומה בפועל כי עקרון השוויון המגדרי מיושם במשך כל מחזור חייה של האישה. בהקשר זה, הוועדה ממריצה מדינות שהן צד לאמנה לבטל או לתקן חוקים, תקנות ומנהגים קיימים המפלים לרעה נשים מבוגרות, ולהבטיח כי אפליה מטעמי גיל ומין תיאסר בחקיקה.

32. כדי לתמוך ברפורמה בחקיקה ובגיבוש מדיניות, הוועדה ממריצה מדינות שהן צד לאמנה לאסוף, לנתח ולהפיץ נתונים מפולחים על-פי גיל ומין, כדי שיהיה בנמצא מידע על מצבן של נשים מבוגרות, לרבות אלה הגרות באזורים כפריים, באזורי סכסוך, אלה המשתייכות לקבוצות מיעוט ומבוגרות עם מוגבלויות. נתונים כאלה צריכים להתמקד בנושאים שונים, ובמיוחד בעוני, באי-ידיעת קרוא וכתוב, באלימות, בעבודה ללא שכר, כולל טיפול באנשים החיים עם איידס או שנפגעו ממחלה זו, בהגירה, בגישה לשירותי בריאות, בדיור, בהטבות סוציאליות וכלכליות ובתעסוקה.

33. על מדינות שהן צד לאמנה לספק לנשים מבוגרות מידע בנוגע לזכויותיהן ולגישה לשירותים משפטיים. עליהן להכשיר את המשטרה, הרשות השופטת, כמו-גם שירותי סיוע משפטי וסיוע משפטי המוגש על-ידי אנשים שאינם עורכי דין בנוגע לזכויותיהן של נשים מבוגרות ולהכשיר רשויות ומוסדות ציבוריים ולהגביר את רגישותם לסוגיות הקשורות בגיל ובמגדר ומשפיעות על נשים מבוגרות. יש להנגיש מידע, שירותים משפטיים, תרופות אפקטיביות ותיקונים ולהפוך אותם לזמינים באופן שווה לנשים מבוגרות בעלות מוגבלויות.

34. על מדינות שהן צד לאמנה לאפשר לנשים מבוגרות לבקש פיצוי בגין הפרות של זכויותיהן ולחתור לפתרון המצב, לרבות הזכות לנהל רכוש, ולהבטיח כי כשירותן המשפטית של נשים מבוגרות אינה נשללת מטעמים שרירותיים או מפלים.

35. על מדינות שהן צד לאמנה להבטיח כי האמצעים לצמצום סכנות הנובעות משינוי האקלים ומאסונות יותאמו על-פי מגדר ויהיו רגישים לצורכיהן ולפגיעותן של נשים מבוגרות. כמו כן, על מדינות שהן צד לאמנה להקל על השתתפותן של נשים מבוגרות בקבלת החלטות בנוגע לריכוך פגיעתו של שינוי האקלים ולהסתגלות אליו.

סטריאוטיפים

36. על מדינות שהן צד לאמנה מוטלת החובה לבער סטריאוטיפים שליליים ולתקן דפוסי התנהגות חברתיים ותרבותיים המבוססים על דעות קדומות ומזיקים לנשים מבוגרות; וזאת במטרה לצמצם את ההתעללות הגופנית, המינית, הנפשית, המילולית והכלכלית שחוות

נשים מבוגרות, לרבות בעלות מוגבלויות, ואשר מבוססת על הצמדת תוויות שליליות ועל דפוסי התנהגות תרבותיים.

אלימות

37. על מדינות שהן צד לאמנה מוטלת החובה לנסח חקיקה המכירה באלימות נגד נשים מבוגרות, כולל נשים עם מוגבלויות, ואוסרת עליה, ובכלל זה על אלימות בין בני משפחה, אלימות מינית ואלימות בסביבה מוסדית. על המדינות חלה חובה לחקור את כל מעשי האלימות נגד נשים, לרבות אלה המבוצעים בשל דפוסי התנהלות ואמונות מסורתיים, להעמיד בגינם לדין ולהעניש עליהם.

38. על מדינות שהן צד לאמנה להקדיש תשומת לב מיוחדת לאלימות שנשים מבוגרות סובלות ממנה במסגרת סכסוך מזוין, להשפעת סכסוכים מזוינים על חייהן של נשים מבוגרות ולתרומה שנשים מבוגרות יכולות להציע ליישוב סכסוכים בדרכי שלום ולתהליכי שיקום. על מדינות שהן צד לאמנה לשקול כראוי את מצבן של נשים מבוגרות בבואן לטפל באלימות מינית, בעקירה כפויה ובתנאים שבהם חיים פליטים במהלך סכסוכים מזוינים. בעת שמדינות שהן צד לאמנה מטפלות בנושאים כאלה הן צריכות להביא בחשבון החלטות רלוונטיות של האו"ם בנוגע לנשים ולשלום ולביטחון, ובייחוד את החלטות מועצת הביטחון מס' 1325 (2000), מס' 1820 (2008) ומס' 1889 (2009).

השתתפות בחיים הציבוריים

39. על מדינות שהן צד לאמנה חלה חובה להבטיח כי לנשים מבוגרות יש הזדמנות להשתתף בחיים הציבוריים והפוליטיים ולהחזיק במשרות ציבוריות בכל הדרגים וכי לנשים מבוגרות יש המסמכים הנחוצים כדי להירשם להצביע ולהציג את מועמדותן לבחירה.

חינוך

40. על מדינות שהן צד לאמנה חלה חובה להבטיח לנשים בכל הגילאים הזדמנות שווה בתחום החינוך; חובה עליהן להבטיח כי לנשים מבוגרות יש גישה לחינוך למבוגרים וכי לאורך חייהן עומדות לרשותן הזדמנויות להשכלה וכן שיש להן גישה למידע החינוכי הנחוץ להן לרווחתן ולרווחת משפחותיהן.

עבודה וקצבאות זקנה

41. מחובתן של מדינות שהן צד לאמנה להקל על השתתפותן של נשים מבוגרות בעבודה בשכר, ללא אפליה מטעמי גיל ומגדר. על מדינות שהן צד לאמנה לוודא כי תשומת לב מיוחדת מוקדשת לבעיות שנשים מבוגרות עלולות להיתקל בהן בחיי העבודה שלהן,

ולהבטיח כי לא כופים עליהן פרישה מוקדמת או מצבים דומים. על מדינות שהן צד לאמנה אף לפקח על השפעתם של פערי שכר הקשורים במגדר על נשים מבוגרות.

42. על מדינות שהן צד לאמנה חלה החובה להבטיח כי גיל הפרישה הן במגזר הציבורי והן במגזר הפרטי אינו מפלה נשים לרעה. עקב כך, חלה על מדינות אלה החובה להבטיח כי מדיניות קצבאות הזקנה אינה מפלה בכל דרך שהיא, גם כאשר נשים בוחרות לפרוש מוקדם, וכי לכל הנשים המבוגרות שהיו פעילות יש גישה לקצבאות זקנה הולמות. על מדינות שהן צד לאמנה לנקוט את כל האמצעים ההולמים, לרבות, כאשר הדבר נחוץ, אמצעים זמניים מיוחדים, כדי להבטיח קצבאות זקנה כאלה.

43. על מדינות שהן צד לאמנה להבטיח כי לנשים מבוגרות, לרבות אלה הנושאות באחריות לטיפול בילדים, יש גישה להטבות סוציאליות וכלכליות הולמות, כגון הטבות בגין טיפול בילדים, כמו גם גישה לכל התמיכה הנחוצה כאשר הן מטפלות בהורים קשישים או בבני משפחה קשישים.

44. על מדינות שהן צד לאמנה לספק קצבאות זקנה לא גבייתיות הולמות, בתנאים שווים לגברים, לכל הנשים שאין להן כל קצבת זקנה אחרת או שאין להן די ביטחון הכנסתי, וקצבאות הממומנות על-ידי המדינה צריכות לעמוד לרשות נשים מבוגרות ולהיות נגישות להן, ובייחוד במקרה של נשים החיות באזורים מרוחקים או כפריים.

בריאות

45. על מדינות שהן צד לאמנה לאמץ מדיניות מקיפה של שירותי בריאות שמטרתה להגן על צורכי הבריאות של נשים מבוגרות בהתאם להמלצה כללית מס' 24 (1999) של הוועדה בנוגע לנשים ולבריאות. מדיניות כזו צריכה להבטיח לכל המבוגרות שירותי בריאות נגישים במחיר שווה לכל נפש; כאשר הדבר הולם, יש לעשות זאת באמצעות ביטול של אגרות שימוש, הכשרה של עובדי בריאות בתחום המחלות הגריאטריות, אספקת תרופות לטיפול במחלות כרוניות הקשורות לגיל ובמחלות לא מידבקות, טיפול בריאות וטיפול סוציאלי ארוכי טווח, לרבות טיפול המאפשר חיים עצמאיים וטיפול תומך. הוראות הנוגעות לטיפול ארוך טווח צריכות לכלול התערבויות המקדמות שינויים התנהגותיים ושינויים בסגנון החיים כדי לעכב את הופעתן של בעיות בריאות, כגון התנהלות תזונתית בריאה וסגנון פעיל, וגישה לשירותי בריאות במחיר שווה לכל נפש, לרבות בדיקות לגילוי מחלות וטיפול במחלות, ובייחוד אלה הנפוצות במיוחד בקרב נשים מבוגרות. מדיניות הבריאות חייבת גם להבטיח כי שירותי הבריאות הניתנים לנשים מבוגרות, לרבות נשים עם מוגבלויות, מבוססים על הסכמה חופשית ומיודעת של האישה הנוגעת בדבר.

46. על מדינות שהן צד לאמנה לאמץ תכניות מיוחדות שיותאמו לצרכים הגופניים, הנפשיים, הרגשיים והבריאותיים של נשים מבוגרות, תוך התמקדות מיוחדת בנשים המשתייכות למיעוטים ולנשים עם מוגבלויות, כמו-גם לנשים המטפלות בנכדים ובבני משפחה צעירים אחרים התלויים בהן עקב הגירה של מבוגרים צעירים, ולנשים המטפלות בבני משפחה החיים עם איידס או נפגעו ממנו.

העצמה כלכלית

47. על מדינות שהן צד לאמנה מוטלת החובה לבער את האפליה לרעת נשים מבוגרות לכל צורותיה בכלכלה ובחיים החברתיים. יש להסיר את כל החסמים מבוססי הגיל והמגדר בפני גישה לאשראי חקלאי ולהלוואות חקלאיות ולהבטיח את גישתן של חקלאיות מבוגרות ושל נשים בעלות קרקע בהיקף מצומצם לטכנולוגיה מתאימה. על מדינות שהן צד לאמנה לספק מערכות תמיכה מיוחדות ומיקרו הלוואות ללא עירבונות, כמו-גם לעודד יזמות זעירה בקרב נשים מבוגרות. יש להקים מתקני פנאי לנשים מבוגרות ולספק למבוגרות המרותקות לביתן שירותים בבית עצמו. על מדינות שהן צד לאמנה לספק תחבורה מתאימה במחיר שווה לכל נפש כדי לאפשר לנשים מבוגרות, לרבות כאלה החיות באזורים כפריים, להשתתף בכלכלה ובחיים החברתיים, ובכלל זה בפעילויות קהילתיות.

הטבות סוציאליות

48. על מדינות שהן צד לאמנה לנקוט את האמצעים הנחוצים כדי להבטיח שלנשים מבוגרות יש גישה לדיור נאות העונה על צורכיהן הספציפיים, ולהסיר את כל החסמים, אדריכליים ואחרים, המונעים מאנשים מבוגרים להיות ניידים וכופים עליהם ריתוק לבית. על מדינות שהן צד לאמנה לספק שירותים סוציאלים המאפשרים לנשים מבוגרות להישאר בבתיהן ולחיות חיים עצמאיים למשך זמן רב ככל שניתן. יש לבטל חוקים ודפוסים פעולה המשפיעים לרעה על זכויותיהן של נשים מבוגרות לדיור, לקרקע ולרכוש. על מדינות שהן צד לאמנה גם להגן על נשים מבוגרות מפני פינוי בכפייה ולדאוג שלא יוותרו ללא קורת גג.

נשים מבוגרות כפריות או פגיעות מבחינות אחרות

49. על מדינות שהן צד לאמנה להבטיח כי נשים מבוגרות נכללות ומיוצגות בתהליכי תכנון של פיתוח כפרי ועירוני. מדינות שהן צד לאמנה צריכות להבטיח לנשים מבוגרות אספקה של מים, חשמל ושירותים אחרים במחיר שווה לכל נפש. מדיניות המכוונת לשיפור הגישה למים בטוחים ולתברואה הולמת צריכה להבטיח כי טכנולוגיות הקשורות בכך נגישות ואינן מצריכות כוח גופני מופרז.

50. על מדינות שהן צד לאמנה לאמץ חוקים ומדיניות הולמים המגלמים רגישות למגדר ולגיל כדי להבטיח את ההגנה על נשים מבוגרות בעלות מעמד של פליטות ועל נשים מבוגרות שאין להן מעמד בשום מדינה שהיא, כמו-גם על נשים שהן עקורות פנימיות או מהגרות עבודה.

נישואין וחיי משפחה

51. על מדינות שהן צד לאמנה חלה חובה לבטל כל חקיקה המפלה לרעה נשים מבוגרות בתחום הנישואין ובמקרה של פירוק הנישואין, לרבות בכל הקשור לרכוש ולירושה.

52. מדינות שהן צד לאמנה חייבות לבטל כל דבר חקיקה המפלה לרעה אלמנות מבוגרות בכל הנוגע לרכוש ולירושה, ולהגן עליהן מפני גזל אדמות. עליהן לאמץ חוקים המסדירים ירושה במקרה שלא קיימת צוואה, ועל חוקים אלה לעלות בקנה אחד עם חובותיהן על-פי האמנה. זאת ועוד, עליהן לנקוט אמצעים להפסקת מנהגים הכופים על נשים מבוגרות להינשא בניגוד לרצונן, ולהבטיח כי ירושה אינה מותנית בנישואין כפויים לאחי הבעל שהלך לעולמו או לכל אדם אחר.

53. על מדינות שהן צד לאמנה לעודד שלא לקיים נישואין פוליגמיים ולאסור עליהם, בהתאם להמלצה כללית מס' 21, ולהבטיח כי עם מותו של בעל פוליגמי יחולק עיזבונו באורח שווה בין נשותיו ובין הילדים של כל אחת מהן.